

طب اسلامی کنجینه تندرستی

تالیف

دکتر رضا منتظر

با همکاری

استاد حسین خیراندیش

مدیرعامل موسسه تحقیقات طب اسلامی ایران

دکتر سید احمد ناصبی

دانشیار داخلی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۳-۹۴۸-۰۰

صفحه آرانی، طراحی جلد: واحد آماده سازی نشر سفیر اردهال

لیتوگرافی، چاپ، صحافی: واحد تولید انتشارات سفیر اردهال

قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۱

شماره نشر: ۱-۹۳۲

شمارگان: ۵۵۰ نسخه

نشانی دفتر: تهران، خیابان مفتح، خیابان سمیه، روبروی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴

کد پستی: ۷۴۷۱۵ - ۱۵۸۱۸

تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۳۸۹۸ - ۸۸۳۱۹۳۴۲ - ۰۲۱

www.safirardehal.ir

www.safirardehal.com

email: safirardehal@yahoo.com

© حق چاپ: ۱۴۰۱

هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی و اقتباس در گیومه در مستند نویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست اجمالی مطالب

۱	مقدمه‌ی چاپ دوم
۹	مقدمه‌ی استاد حسین خیراندیش
۱۷	مقدمه‌ی دکتر سیداحمد ثاقبی
۲۳	مقدمه‌ی مؤلف
۲۹	فصل اول: تعریف واژه‌ها
۳۷	فصل دوم: بیان حقایق تاریخی
۱۱۷	فصل سوم: بیان حقایق طبی در قرآن کریم
۱۸۷	فصل چهارم: طب در کلام پیامبر اکرم و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام
۲۰۷	فصل پنجم: نارسایی‌ها، نقاط ضعف و آفات طب رایج
۳۵۵	فصل ششم: برخی شواهد برتری طب اسلامی و سنتی بر طب رایج
۳۶۳	فصل هفتم: تکلیف چیست؟
۳۷۱	فصل هشتم: موانع موجود در راه احیاء طب سنتی
۳۸۵	فصل نهم: حجامت
۴۷۹	ضمائم
۴۸۱	فهرست روایات
۴۹۷	فهرست منابع
۵۰۳	فهرست تفصیلی مطالب

مقدمه‌ی چاپ دوم

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ (۲۹ قصص)

حمد و سپاس خداوند بی همتا که بندگان را به نعمت وجود مفتخر ساخت و اطاعت خود را بر آنان فرض گردانید و سپاس که ما را دنباله رو سنت پیامبر مکرش قرار داد و به سبب آن به ما عزت و کرامت بخشید.

به لطف و کرم پروردگار و عنایت اهل بیت علیهم السلام کتاب «طب اسلامی» مورد استقبال فراوان اهل نظر قرار گرفت و بدون اینکه هیچ تبلیغی در مورد آن صورت بگیرد یا از مراکز پخش برای توزیع آن کمک گرفته شود، به چاپ دوم رسید. حدود دو سال است که مجلدهای چاپ اول کتاب تمام شده است. دوستان و علاقه مندان در این مدت مدام از بنده می‌خواستند که آن را تجدید چاپ کنم اما کار را به تاخیر می‌انداختم به این امید که فرصت دست دهد تا مطالب جدیدی را بر آن بیفزایم اما فراغت برای این کار حاصل نشد لذا همان کتاب را با اصلاح غلط‌های تایپی و نیز تغییر در تصاویر آخر کتاب و با این مقدمه خدمتان ارائه دادم.

در این ۵ سال که از چاپ اول می‌گذرد، اتفاق‌های مهمی روی داد. حرکتی پرشتاب به سمت احیاء طب اسلامی سنتی آغاز شده و این حرکت به قدری سریع است که در مواردی فرصت برنامه ریزی را گرفته و ما را به دنبال خود می‌دواند. ۵ سال قبل بر ضرورت احیاء طب سنتی تاکید کرده و پاسخ مخالفین این امر که ما را تمسخر می‌کردند در کتاب ارائه دادم اما امروز عمده‌ی مسئولین وزارت بهداشت و عامه‌ی مردم بر اهمیت موضوع واقف شده‌اند و

دانشکده‌های طب سنتی افتتاح و از میان پزشکان دانشجو گرفته‌اند. ۵ سال قبل اگر به بیماری توصیه به حجامت می‌کردیم با تردید به ما می‌نگریست اما امروز شاهدیم بسیاری از جوانان نه تنها خود بلکه والدین شان را نیز برای انجام حجامت و سایر تدابیر طب اسلامی می‌آورند حال آنکه این جوانان برخلاف والدینشان هیچ‌گاه شاهد حجامت‌های قدیم نبوده‌اند. دشمنان ما می‌خواستند طب سنتی از طریق پدران به نسل جدید منتقل نشود اما امروز جوانان ما مشوق پدران خود در این امر شده‌اند. به وضوح دست عنایت الهی در این رویکرد مقدس عیان است و به فضل خداوند در آینده ای نزدیک شاهد خودکفایی کامل کشور اسلامی در بهداشت و درمان خواهیم بود.

و اما در سال‌های اخیر شاهدیم که به موازات پیشرفت‌های به دست آمده، در مورد مفهوم «طب اسلامی» ابهام‌هایی پدید آمده، سوال‌هایی مطرح و بعضاً نظراتی انحرافی ارائه شده است لذا به سبب اهمیت موضوع لازم دیدم در مورد این دیدگاه‌های اشتباه مقداری توضیح دهم:

۱- استفاده از واژه‌ی «طب اسلامی» سابقه تاریخی ندارد:

عده‌ای می‌گویند در زمان پیامبر اکرم و ائمه علیهم‌السلام واژه‌ی طب اسلامی وجود نداشته پس به کار بردن آن نوعی بدعت است. در پاسخ می‌گوییم:

امروزه از واژه‌ی «بانکداری اسلامی» استفاده می‌کنیم. آیا منظور این است که در صدر اسلام بانکی وجود داشته و مسلمانان پول خود را در آن می‌گذاشتند؟ یا منظور این است که امروز عقل ما تشخیص داده که بانک داشته باشیم اما مراقبیم که بر اساس قوانین اقتصادی اسلام اداره شود؟ بانک در صدر اسلام نبوده اما ما امروز خود را مجاز به استفاده از پسوند اسلامی برای آن می‌دانیم پس چرا برای رفتارهای درمانی که با صراحت در احادیث مورد سفارش قرار گرفته است چنین اجازه‌ای را نداشته باشیم؟

۲- روشهای درمان در طب اسلامی، منحصر به پیامبر اکرم و ائمه علیهم‌السلام نیست:

عده‌ای دیگر می‌گویند که روشهای درمانی سفارش شده در احادیث از قبیل حجامت، فصد، مسهل و داروهای گیاهی در زمان سایر انبیاء نیز بوده و منحصر به اسلام نمی‌باشد. مثلاً پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرمایند:

«خمس من سنن المرسلین: الحیاء والحلم والحجامه والسواک والتعطر»

«پنج چیز از سنت‌های پیامبران است: حیا، حلم، حجامت، مسواک و عطر زدن»

بنابراین حجامت توسط همه‌ی پیامبران انجام می‌شده و پدیده‌ی جدیدی نیست و نباید عنوان طب اسلامی را برای آن برگزینیم زیرا این کار موجب نادیده گرفتن تلاش پیامبران الهی که علم طب را به بشر آموخته‌اند و نیز زحمات سایر اطباء در طول تاریخ می‌شود.

در پاسخ این عزیزان که تصور می‌کنند در طب اسلامی، باید همه درمان‌ها جدید و نو باشد، می‌گوییم:

اولاً بسیاری از عبادت‌های اسلامی مثل نماز، روزه و حج نیز قبل از اسلام بوده اما اسلام آنها را امضاء کرده است. اسلامی بودن آنها به خاطر تایید شدنشان است نه نو بودنشان. در مورد طب اسلامی نیز منظور این نیست که رفتار درمانی مورد نظر فقط در قرآن یا احادیث آمده و سابقه‌ای قبل از اسلام نداشته بلکه منظور این است که آن رفتار درمانی مورد تایید و توصیه قرار گرفته است. ثانیاً معصومین علیهم‌السلام به تایید آن روش‌های اکتفا نکرده بلکه جزئیات و نحوه‌ی اجرای آنها را نیز بیان فرموده‌اند که در بسیاری از موارد با مطالب طبّی موجود در آن زمان متفاوت بوده است. به عنوان مثال:

- حجامت قبل از اسلام کمتر مورد توجه بوده و خونگیری اصلی در طب یونانی فصد بوده که این قضیه بعد از تاکید پیامبر اکرم و ائمه علیهم‌السلام بر عکس شده و حجامت جایگاه مهمتری یافته است.
- بعضی از درمان‌ها مثل داغ گذاشتن قبل از اسلام خیلی رایج بوده ولی پیشوایان ما آن را محدود کرده و فرموده‌اند داغ کردن آخرین درمان است یعنی تا ناچار نشدید انجام ندهید (آخر الدواء الکئی)

- برخی از مواد غذایی و داروها طرز مصرفشان تغییر نموده است مثلاً امام صادق علیه‌السلام از فردی سوال فرمودند: پزشکان شما در مورد ترنج چه می‌گویند؟ گفت دستور می‌دهند قبل از غذا بخوریم. فرمود: اما من شما را به خوردن آن پس از غذا فرمان می‌دهم.

در مورد بقیه‌ی روش‌های درمان نیز همین طور است و در مقام اجرا تفاوت‌های مهمی بین طب اسلامی با طب یونانی و آموخته‌های قبلی بشر وجود دارد. وقتی می‌گوییم «طب اسلامی»، منظورمان این است که لحاظ کردن این تفاوت‌ها برای ما مهم است و در نحوه‌ی به خدمت گرفتن روش‌های درمانی به سفارش امام معصوم عمل می‌کنیم.

۳- استقامتی دستاوردهای جدید طبّی که مفید به حال بشر است جزء طب اسلامی است:

به عقیده‌ی عده‌ای از صاحب نظران، طب اسلامی بیشتر یک مکتب فکری و ارزشی است